

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında imzalanan Ticaret Anlaşmasının yürürlükten kaldırılması hakkında kanun lâiyhası ve Dışişleri ve Ticaret Komisyonları raporları (1/451)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71/2438, 6/2758

20 . IX . 1952

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 1 Nisan 1939 tarihinde imzalanan Ticaret Anlaşmasının yürürlükten kaldırılmasına dair olup Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 6 . VIII . 1952 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısı gerekçe ve ilişkileri ile bağılı olarak sunulmuştur.

Sözü geçen mektupların 5949 sayılı Kanunla süresi uzatılmış, 4582 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulunca 6 . VIII . 1952 tarihli ve 3/15401 sayılı Kararla onanmış olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

A. Menderes

GEREKÇE

Hükümetimiz, 3/13561 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereğince, Torquay Protokolüne iltihak etmek suretiyle 21 Ekim 1951 tarihinden itibaren Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasını uygulamaya başlamıştır. Mezkûr Protokol onanmak üzere Büyük Millet Meclisinin tasvibine arz edilmiş bulunmaktadır.

Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması şimdiye kadar milletlerarası ticari münasebetleri tanzim etmekte olan iki taraflı Ticaret anlaşmalarında yer almış başlıca hükümleri ihtiva ettiği gibi, üye memleketlerin birbirlerine tanımış oldukları gümrük taviz listelerini de muhteva bulunmaktadır.

Bu hususları göz önünde bulunduran Birleşik Amerika Hükümeti, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması üyesi bütün memleketlerle kendi arasında mevcut iki taraflı Ticaret anlaşmalarını feshetmiş ve 1 Nisan 1939 tarihli Türk - Amerikan Ticaret Anlaşmasının da iki Hükümet tarafından müşterek bir beyanla feshini talep ve rica etmiştir.

Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasına iltihak etmek üzere Torquay Konferansına katılmış olan Hükümetimiz ile Amerika Hükümeti arasında mezkûr konferansta iki taraflı tarife müzakereleri yapılmış ve bu müzakereler neticesinde, halen iki memleket arasındaki ticarete mühim yeri olan başlıca maddeler hakkında karşılıklı Gümrük Resmi tavizleri tanınmıştır.

Bu suretle, memleketimiz bakımından da, ne umumi hükümler ve ne de gümrük tavizleri hususlarında 1 Nisan 1939 tarihli Türk - Amerikan Ticaret Anlaşmasının hiçbir kıymeti kalmamış bulunmaktadır.

Yukarda mâruz sebeplere binaen, 1 Nisan 1939 tarihinde Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında imzalanan Ticaret Anlaşmasının yürürlükten kaldırılması hususunda 5 Tem-

muz 1952 tarihinde Ankara'da Amerikan Büyükelçiliği ile Dışişleri Bakanlığı arasında mektup teati olunmuştur.

İlişik kanun tasarısı, yukarda arzedilen gerekçeye müsteniden Büyük Millet Meclisinin tasdikına arzedilmek üzere hazırlanmıştır.

Dışişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Dışişleri Komisyonu

Esas Uo. 1/451

Karar No. 7

23 . XII . 1952

Yüksek Başkanlığa

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 1 Nisan 1939 tarihinde imzalanmış bulunan Ticaret Anlaşmasının yürürlükten kaldırılması hakkındaki kanun tasarısı, Dışişleri Bakanlığı temsilcileri huzuru ile komisyonumuzda incelendi.

Yapılan görüşmelere ve alınan izahlara göre:

Hükümetimiz Turquay Protokolüne katılmak suretiyle 21 Ekim 1951 den itibaren Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasını tatbika başlamıştır. Bu Anlaşma, şimdiye kadar milletlerarası ticari münasebetleri tanzim etmekte olan iki taraflı ticaret anlaşmalarında yer alan başlıca hükümleri ihtiva ettiği gibi, üye memleketlerin birbirlerine tanımış oldukları gümrük taviz listelerini de içine almaktadır.

Torquay Konferansına katılmış olan Hükümetimizle Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında, adı geçen Konferansta iki taraflı tarife müzakereleri yapılmış ve neticede, halen iki memleket arasındaki ticarete mühim yeri olan başlıca maddeler hakkında karşılıklı gümrük resmi tavizleri tanınmış bulunmaktadır.

Bu suretle, memleketimiz bakımından, ne umumi hükümler, ne de gümrük tavizleri hususunda 1. IV. 1939 tarihli Türk - Amerikan Ticaret Anlaşmasının ameli bir kıymeti kalmamış olmakla beraber bu Anlaşma halen yürürlükte bulunmaktadır.

Diğer taraftan işbu Anlaşmaya merbut taviz listeleri, Torquay Protokolüne ekli taviz listelerine nazaran daha geniş tutulmuştur. Torquay Protokolü «en ziyade müsaadeye mazhar millet» muamelesinin tatbikını kabul etmiş olduğu için, Protokole katılmış olan diğer devletler, Hü-

kümetimizden daha geniş taviz listelerini ihtiva eden Anlaşmadaki daha müsait hükümlerin kendilerine de tatbikını istemek imkânına hukukî maliktiler.

Böylece, yürürlükten kaldırılması bir emri zaruri olan 1. IV. 1939 tarihli Anlaşmanın feshiyle ilgili hükümleri, feshin ihbardan itibaren ancak belli bir müddet geçtikten sonra tahakkuk etmesine imkân vermektedir. Halbuki iki Hükümet mevcut Anlaşmanın bu müddetlere bağlı olmaksızın derhal feshi hususunda mutabık kalmışlardır.

İşte bu sebeplerle hazırlandığı anlaşılan kanun tasarısının kabulü uygun görülmüştür. Ancak, birinci madde sonundaki «kabul edilmiş ve» kelimeleri lüzumsuz telâkki edilerek metinden çıkarılmak suretiyle bu madde yeniden kaleme alınmıştır.

Havalesi gereğince Ticaret Komisyonuna gönderilmek üzere tasarı ve ilişkileri Yüksek Başkanlığa sunulur.

Dışişleri Ko. Başkanı

Yerine Sözcü

Niğde

N. Bilge

Erzurum

R. S. Burçak

Hatay

A. Melek

İmzada bulunamadı

Konya

Z. Ebüzziya

Mardin

A. Uras

Ankara

S. M. Arsal

Giresun

A. H. Pamukoğlu

İzmir

V. Mentesh

Mardin

K. Türkoğlu

Seyhan

R. O. Arık

Ticaret Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Ticaret Komisyonu

Esas No. 1/451

Karar No. 14

31 . I . 1953

Yüksek Reisliğe

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 1 Nisan 1939 da Ankara'da imza ve 11 - 22 Nisan 1944 tarihinde tadil edilmiş bulunan Ticaret Anlaşmasının yürürlükten kaldırılması hakkında teati olunan 5 Temmuz 1952 tarihli mektupların tasdikına dair kanun lâyihası, ilgili Vekâletler temsilcilerinin iştirakiyle incelendi:

Hükümetimiz Torquay Protokolünü imzalamakla Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasına (KAAT) katılmıştır ki, Amerika Birleşik Devletleri de bu anlaşmanın Âkıdleri arasında bulunmaktadır. Bu sıfatla Torquay'da Hükümetimizle Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında iki taraflı müzakereler cereyan etmiş ve varılan anlaşma neticesinde iki memleket arasındaki başlıca mübadele maddelerine ait Gümrük Resmi taviz listeleri yeniden tanzim olunmuştur.

Diğer taraftan yürürlükten kaldırılan Anlaşma GAAT ismiyle alınan Gümrük tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasından daha geniş tavizleri ihtiva etmekte olduğundan, yürürlükte kaldığı takdirde diğer GAAT Âkidi Devletlere aynı hukuku tanımamız icabedecek ve şu keyfiyet milî iktisadi menfaatlerimize uygun düşmiyecek idi.

Bu hal ve zaruretler muvacehesinde, esasen Amerika Birleşik Devletlerinin GAAT Anlaşmasına dâhil diğer bütün memleketlerle iki taraflı Ticaret anlaşmalarını feshetmiş bulunduğu da göz önünde tutularak, adı geçen devletle aramızdaki Ticaret Anlaşmasını yürürlükten kaldırılması muvafık mütalâa olunarak maddelere geçilmiş ve maddeler Dışişleri Komisyonunca değiştiril-

rilen şekilde oy birliği ile aynen kabul olunmuştur.

Umumi Heyetin tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Ticaret Komisyonu Reisi

Kütahya

H. Gedik

Kâtip

Kocaeli

H. Başak

Afyon K.

G. Yiğitbaşı

Ankara

H. Bulgurlu

Denizli

Eyüp Şahin

İmzada bulunamadı

İstanbul

A. H. Başar

Kars

F. Aktaş

Kırklareli

Sıtkı Pekkip

İmzada bulunamadı

Rize

O. Kavrakoğlu

Sözcü

Bursa

H. Şaman

Afyon K.

S. Kerman

Ankara

Salâhattin Benli

İmzada bulunamadı

Bolu

V. Yöntem

Erzurum

S. Başak

İstanbul

B. N. Göknil

Kastamonu

Ş. Kerimzade

Kütahya

M. Alkin

Sivas

H. Yüksel

Trabzon

(Tasarı yerine lâyiha, bakanlık yerine vekâlet, başkanlık yerine riyaset yazmanın tazammun ettiği cereyana iştirak etmediğim beyaniyle imzaladım.)

C. Zamangül

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 1 Nisan 1939 tarihinde imzalanan Ticaret Anlaşmasının yürürlükten kaldırılması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 1 Nisan 1939 tarihinde Ankara'da imzalanan Ticaret Anlaşmasının yürürlükten kaldırılması hususunda Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçiliği ile Dışişleri Bakanlığı arasında 5 Temmuz 1952 tarihinde Ankara'da teati edilen mektuplar kabul edilmiş ve onanmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Devlet Bakanı
A. Menderes	Başbakan Yardımcısı
	S. Ağaoglu
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
M. Alakant	R. Nasuhioğlu
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
H. Köymen	E. Menderes
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
F. Köprülü	H. Polatkan
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
T. İleri	K. Zeytinoglu
Ekö. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
F. Güreli	Dr. E. H. Üstündağ
G. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
S. Yırcalı	N. Ökmen
	Çalışma Bakanı ve
Ulaştırma Bakanı	İşletmeler Bakanı V.
S. Kurtbek	N. Özsan

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 1 Nisan 1939 tarihinde imzalanan Ticaret Anlaşmasının yürürlükten kaldırılması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 1 Nisan 1939 tarihinde Ankara'da imzalanan Ticaret Anlaşmasının yürürlükten kaldırılması hususunda Amerika Birleşik Devletleri Büyük Elçiliği ile Dışişleri Bakanlığı arasında 5 Temmuz 1952 tarihinde Ankara'da teati edilen mektuplar onanmıştır.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ankara, 5 Temmuz 1952

Ekselâns,

Amerika Birleşik Devletleri Hükümetiyle Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin, her ikisi de Gümrük ve Ticaret Genel Anlaşmasına Âkîd Taraf olduklarından, 14 Nisan 1944 ve 22 Nisan 1944 tarihlerinde teati edilen mektuplarla tadil edilmiş bulunan ve iki devlet arasında 1 Nisan 1939 da Ankara'da imzalanan Ticaret Anlaşmasını, bu anlaşmaya ekli olarak teati edilmiş bulunan mektuplarla birlikte, feshetmek hususunda mutabık kaldıklarını teyit etmekle şeref kazanırım.

Anlaşma ve ekleri bu mektubun tarihini takibeden 30 neu gün yürürlükten kalkacaktır.

Yukardaki hususları Hükümetiniz namına teyit etmenizi rica ederim.

En üstün saygılarımın kabulünü rica ederim, Ekselâns.

Ekselâns

Fuad Köprülü

Dışişleri Bakanı

Ankara

George C. McGhee

Ankara : 5 Temmuz 1952

Ekselâns,

Mefadı aşağıda yazılı bugünkü tarihli ve 14 sayılı mektubunuza atfen :

«Amerika Birleşik Devletleri Hükümetiyle Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin her ikisi de Gümrük ve Ticaret Genel Anlaşmasına Âkîd Taraf olduklarından 14 Nisan 1944 ve 22 Nisan 1944 tarihlerinde teati edilen mektuplarla tadil edilmiş bulunan ve iki Devlet arasında 1 Nisan 1939 da Ankara'da imzalanan Ticaret Anlaşmasını, bu Anlaşmaya ekli olarak teati edilmiş bulunan mektuplarla birlikte, feshetmek hususunda mutabık kaldıklarını teyit etmekle şeref kazanırım.

Anlaşma ve ekleri bu mektubun tarihini takip eden 30 neu gün yürürlükten kalkacaktır.

Yukardaki hususları Hükümetiniz namına teyit etmenizi rica ederim.

En üstün saygılarımın kabulünü rica ederim, Ekselâns.»

Yukardaki hususlar hakkında Hükümetimin mutabakatını bildirmekle şeref kazanırım.

Üstün saygılarımın kabulünü rica ederim, Ekselâns.

Ekselâns Geoge C. McGhee

Amerika Birleşik Devletleri

Büyükelçi

Ankara.

Dışişleri Bakanı yerine

Umumi Kâtip Muavini